

УДК 165.74:316.4.063.3:021-027.5(43)

DOI <https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.2.17>

Афанасьєва Людмила,

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
orcid.org/0000-0002-9386-6529
lyulmila.csr@gmail.com*

Глебова Наталя,

*доктор соціологічних наук, професор кафедри соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
orcid.org/0000-0003-3417-1337
Email: nat.glebova2005@gmail.com*

Демчик Олександр,

*кандидат філософських наук, старший викладач
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
orcid.org/0009-0001-3307-5899
demchuk.oleksandr@gmail.com*

Ярошенко Алла,

*доктор філософських наук, професор кафедри соціальної роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0000-0002-8389-7639
yaroshenkonpu@gmail.com*

ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ВИМІР ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ «ЖИВОЇ БІБЛІОТЕКИ» У ЗМІЦНЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ БАГАТОКУЛЬТУРНИХ ГРОМАД

Стаття присвячена теоретико-методологічному обґрунтуванню герменевтичного виміру та концептуалізації прикладного потенціалу інноваційної соціокультурної практики «Жива бібліотека» в умовах сучасних кризових трансформацій в Україні. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку дієвих комунікативно-діяльнісних моделей для інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та зміцнення соціокультурної згуртованості, зокрема у багатокультурних громадах Приазов'я, які зазнали значних деструкцій внаслідок повномасштабної війни та окупації. У роботі застосовано комплекс методів філософської та психологічної герменевтики, феноменологічного аналізу соціокультурних наративів, теорії комунікативної дії та методів соціального проектування.

У результаті дослідження розроблено та науково обґрунтовано цілісну триетапну модель функціонування соціальної практики «Жива бібліотека». На першому етапі (текстуалізація життєвого досвіду) індивідуальні наративи лідерів ВПО концептуалізуються як «антропологічний текст», де через рефлексію ретроспективного, лімінального та проспективного горизонтів суб'єктивна травма трансформується у рефлексивний

© Афанасьєва Л., Глебова Н., Демчик О., Ярошенко А., 2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

соціокультурний капітал. На другому етапі (розгортання герменевтичного простору діалогу) взаємодія «Живої книги» та «Читача» розглядається як процес «активного читання», що веде до «злиття горизонтів розуміння», деконструкції соціокультурних стереотипів та упереджень за допомогою фасилітатора, який виступає в ролі «герменевтичного медіатора». На третьому етапі (праксеологічне соціальне моделювання) в межах «Лабораторії співавторів» обґрунтовано перехід від інтерпретації до спільної дії, де змішані паритетні групи (ВПО та місцеві мешканці) конструюють нову інклюзивну соціокультурну реальність громади через розробку спільних інтеграційних мікропроектів.

Доведено, що «Жива бібліотека» у поєднанні з проєктним моделюванням виступає ефективним інструментом подолання маргіналізації ВПО, формування горизонтальних мереж довіри та розвитку інклюзивного локального врядування. Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною апробацією розробленої моделі у приймаючих громадах України та вимірюванням когнітивно-поведінкових змін учасників діалогу.

Ключові слова: філософська герменевтика, Жива бібліотека, соціальна згуртованість, внутрішньо переміщені особи, антропологічний текст, злиття горизонтів, багатокультурні громади.

Afanasieva Lyudmila,

Ph.D. in Philosophical Sciences,

Associate Professor at the Department of Sociology and Philosophy

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

orcid.org/0000-0002-9386-6529

lyudmila.csr@gmail.com

Hlebova Natalia,

Doctor of Sociological Sciences,

Professor at the Department of Sociology and Philosophy

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

orcid.org/0000-0003-3417-1337

nat.glebova2005@gmail.com

Demchuk Oleksandr,

Ph.D. in Philosophy, Senior lecturer

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0009-0001-3307-5899

demchuk.oleksandr@gmail.com

Yaroshenko Alla,

Doctor of Philosophy, Professor at the Department of Social Robotics

Dragomanov Ukrainian State University

orcid.org/0000-0002-8389-7639

yaroshenkonpu@gmail.com

HERMENEUTIC DIMENSION AND METHODOLOGICAL POTENTIAL OF THE "HUMAN LIBRARY" IN STRENGTHENING SOCIAL COHESION OF MULTICULTURAL COMMUNITIES

The article is devoted to the theoretical and methodological substantiation of the hermeneutic dimension and the conceptualization of the applied potential of the innovative socio-cultural practice "Human Library" in the conditions of contemporary crisis transformations in Ukraine. The relevance of the study is driven by the urgent need to find effective communicative and action-oriented models for the integration of internally displaced persons (IDPs) and strengthening socio-cultural cohesion, particularly in the multicultural communities of the Azov region, which suffered significant destruction due to full-scale war and temporary occupation. The study applies a complex of methods, including philosophical and psychological hermeneutics,

phenomenological analysis of socio-cultural narratives, the theory of communicative action, and social modeling methods.

As a result of the research, a comprehensive three-stage model for the functioning of the "Human Library" social practice has been developed and scientifically substantiated. In the first stage (textualization of life experience), individual narratives of IDP leaders are conceptualized as an "anthropological text," where through the reflection of retrospective, liminal, and prospective horizons, subjective trauma is transformed into reflexive socio-cultural capital. In the second stage (deployment of the hermeneutic space of dialogue), the interaction between the "Human Book" and the "Reader" is considered as a process of "active reading," leading to the "fusion of horizons of understanding," and the deconstruction of socio-cultural stereotypes under the guidance of a facilitator acting as a "hermeneutic mediator." In the third stage (praxiological social modeling), within the "Co-authors Laboratory," the transition from interpretation to collective action is substantiated, where mixed parity groups (IDPs and local residents) construct a new inclusive socio-cultural reality of the community through the development of joint integration micro-projects.

It has been proven that the "Human Library," combined with project modeling, serves as an effective tool for overcoming the marginalization of IDPs, forming horizontal networks of trust, and developing inclusive local governance. Perspectives for further research are related to the empirical testing of the developed model in host communities of Ukraine and measuring the cognitive-behavioral changes of dialogue participants.

Key words: philosophical hermeneutics, Human Library, social cohesion, internally displaced persons, anthropological text, fusion of horizons, multicultural communities.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах воєнного стану та масштабних соціокультурних трансформацій в Україні питання національної єдності та територіальної згуртованості переходить із площини теоретичних дискусій у сферу стратегічної безпеки держави. Особливої гостроти цей виклик набуває в багатокультурних громадах, які стикаються з подвійним тиском: необхідністю збереження локальної етнокультурної автентичності та потребою в системній інтеграції значної кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Традиційні соціогуманітарні підходи та адміністративні практики часто виявляються статичними або суто сервісними, не встигаючи за динамікою кризових змін. Це зумовлює гостру потребу в розробці інноваційних інтеграційних моделей, здатних поєднувати в собі дослідницький, комунікативний і праксеологічний потенціал.

Особливої актуальності ця проблематика набуває у контексті багатокультурного регіону Приазов'я (репрезентованого спільнотами болгар, греків, українців та інших етнокультурних груп), соціокультурний капітал та історичний досвід міжкультурного діалогу якого зазнали руйнівного впливу внаслідок повномасштабної війни та тимчасової окупації. Вимушене переміщення лідерів цих громад актуалізує проблему фіксації та ресоціалізації їхнього досвіду. У цьому контексті виникає необхідність глибокого осмислення трансформації національної ідентичності в умовах війни через герменевтичний аналіз її

символів, наративів та соціокультурної пам'яті, що дозволяє зафіксувати динаміку змін на рівні особистісного сприйняття реальності (Заїчко, 2024).

Разом із тим, наявні соціальні практики мікроінтеграції ВПО (зокрема методика «Живої бібліотеки») у вітчизняному дискурсі переважно розглядаються спрощено – як одноразові просвітницькі чи емоційно-розважальні заходи. Натомість потенціал таких практик є значно глибшим і потребує переосмислення крізь призму філософської та психологічної герменевтики, яка розглядає людський наратив як простір саморозуміння, деконструкції стереотипів та подолання соціокультурної «чужості» в кризових умовах (Карпенко, 2025).

Наукова проблема полягає в подоланні розриву між теоретичними засадами філософії розуміння (Г.-Г. Гадамер, П. Рікер, Ю. Габермас) та прикладними потребами соціального проектування інклюзивного середовища в громадах. Потребує науково-методичного обґрунтування концептуальна модель, у якій індивідуальний життєвий досвід переміщеної особи трансформується в «антропологічний текст», інтерсуб'єктивний діалог веде до «злиття горизонтів» розуміння, а спільна діяльність у межах соціального моделювання конструює нову соціокультурну реальність громади.

Зазначене зумовлює доцільність розробки теоретико-методологічної рамки та концептуальної триетапної моделі інноваційної соціальної практики «Жива

бібліотека», спрямованої на трансформацію соціального капіталу переміщених лідерів у колективний ресурс зміцнення згуртованості багатокультурних громад України.

Стан розробки проблеми. Проблематика герменевтичного осмислення соціального досвіду та інтерпретації людських наративів має глибоке підґрунтя в європейській соціогуманітарній традиції. Основи герменевтики як методології розуміння були закладені у працях В. Дільтея (Makkreel, R., 2021), який розглядав гуманітарне знання як процес інтерпретації людського досвіду та культурних смислів, що формуються в історичному контексті. Подальший розвиток герменевтичного підходу пов'язаний із філософською герменевтикою Г.-Г. Гадамера (Гадамер, 1960/2000), (Дубініна 2019), який обґрунтував принципи діалогічного розуміння, функціонування герменевтичного кола та взаємодії тексту й інтерпретатора як фундаментальної основи пізнання соціальної реальності.

Важливий внесок у розвиток цієї методології зробив П. Рікер (Pellauer, Dauenhauer & Davidson, 2026), запропонувавши концепцію інтерпретації тексту як процесу реконструкції смислів через наратив, символ і діалог, підкреслюючи роль людського досвіду як відкритого тексту культури. У соціологічній площині герменевтичний підхід був розвинутий А. Шюцом (Schutz, 1932/1972), який розглядав соціальну реальність як інтерсуб'єктивний світ смислів, що безперервно формується через повсякденну комунікацію та життєвий світ людей. Значний вплив на осмислення процесів соціального конструювання реальності мали ідеї П. Бергера та Т. Лукмана (Berger & Luckmann, 1966), які довели, що суспільний простір створюється та інституціоналізується через інтерпретацію соціального досвіду. У свою чергу, Ю. Габермас (Habermas, 1981/1984) розвинув герменевтичну традицію в межах теорії комунікативної дії, актуалізувавши значення діалогу, взаєморозуміння та комунікативної раціональності як основи суспільної інтеграції.

У сучасних дослідженнях герменевтичний підхід активно використовується для аналізу соціальних наративів, міжкультурної комунікації, лідерства та процесів соціальної інтеграції в умовах кризових трансформацій, зокрема війни та вимушеного переміщення

населення. Вітчизняні науковці дедалі частіше звертають увагу на роль герменевтики у дослідженні соціокультурної реальності, трансформацій національної ідентичності та комунікативних практик у період радикальних суспільних змін (Заїчко, 2024; Карпенко, 2025). У контексті вивчення природи людського розуміння та інтерсуб'єктивності важливими є напрацювання В. Кебуладзе (2013), де розглядаються можливості поєднання феноменологічного опису свідомості та герменевтичного аналізу в межах вітчизняної історико-філософської школи. Окремі аспекти практичного застосування інтерпретаційного інструментарію розглядає Н. В. Мішина (2021), яка досліджувала герменевтичну організацію міркувань та методологічний потенціал юридичної герменевтики у контексті аналізу правових текстів і смислів.

Вагоме значення для розуміння етносоціального контексту кризових регіонів мають прикладні дослідження процесів інтеграції етнічних меншин в умовах воєнних дій, де на прикладі ромської спільноти доведено, що збройна агресія породжує ризики «подвійної маргіналізації» вразливих категорій населення як переселенців та представників етногруп із високим рівнем упередженості в суспільстві (Ярошенко, Афанасьєва & Кондур, 2026). Особливості інституційного та теоретичного розвитку вітчизняної історико-філософської науки, а також потенціал сучасних методологічних підходів до інтерпретації інтелектуальних традицій в Україні ґрунтовно проаналізовано у дослідженні С. Йосипенка (2024). Водночас у вимірі дослідження сучасного комунікативного простору обґрунтовано концепт алгоритмічної курації контенту цифрових платформ як специфічного «герменевтичного фільтра», котрий штучно занурює суб'єктів в інформаційні «бульбашки», експлуатує їхню епістемічну вразливість через дезінформаційні кампанії та знижує загальний рівень когнітивної стійкості суспільства (Демчик, Цюрупа, & Глушков, 2026). Це в свою чергу, актуалізує пошук інноваційних офлайн-практик безпосереднього міжсуб'єктного діалогу, здатних долати штучні інформаційні фільтри та руйнувати соціокультурні стереотипи у громадах.

Попри значну кількість теоретичних напрацювань у сфері герменевтики

та соціального аналізу, недостатньо розробленим залишається питання застосування герменевтичної методології до системної інтерпретації соціокультурного досвіду внутрішньо переміщених осіб, зокрема лідерів національних спільнот багатокультурного Приазов'я. Потребує науково-методичного обґрунтування використання комунікативних практик типу «Живої бібліотеки» не просто як разових заходів, а як цілісного інструменту наукового осмислення, соціального моделювання та конструювання інклюзивного середовища. Саме ця теоретична та практична лакуна зумовлює необхідність нашого дослідження та обґрунтовує вибір герменевтики як методологічної основи пропонованої триетапної моделі.

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування герменевтичного виміру соціальної практики «Жива бібліотека» та концептуалізація її прикладного потенціалу як триетапної комунікативно-діяльничої моделі (текстуалізація досвіду, розгортання інтерсуб'єктивного діалогу, праксеологічне соціальне моделювання), спрямованої на трансформацію соціокультурного капіталу переміщених лідерів Приазов'я у колективний ресурс зміцнення соціальної згуртованості та конструювання інклюзивного середовища в багатокультурних громадах України.

Виклад основного матеріалу. В основі пропонованої науково-методичної моделі лежить розгляд індивідуального соціокультурного досвіду внутрішньо переміщених осіб (ВПО) не як пасивного об'єкта дослідження чи соціальної політики, а як динамічного «антропологічного тексту», що потребує глибокої інтерпретації та розуміння. Такий підхід безпосередньо спирається на концепцію Поля Рікера, який трактував людську діяльність і соціальний досвід як відкритий текст культури, смисловий простір якого розгортається у процесі його читання та інтерпретації. У контексті вимушеного переміщення лідерів та активістів багатокультурного Приазов'я, їхні життєві наративи стають носіями унікального соціокультурного знання, де зафіксовано практики адаптації, громадянської солідарності та збереження етнічної ідентичності в кризових умовах війни.

Трансформація суб'єктивного досвіду переміщеної особи у формат «Живої книги»

вимагає чіткої науково-методичної рамки, яка базується на засадах психологічної герменевтики. Наратив лідера ВПО постає як інструмент ресоціалізації та саморозуміння суб'єкта. Для того щоб цей індивідуальний наратив перетворився на колективний ресурс громади, на підготовчому етапі методики необхідно реалізувати процедуру текстуалізації досвіду. Цей процес передбачає структурування життєвої історії оповідача за трьома засадничими смисловими вузлами (горизонтами рефлексії):

Горизонт ретроспекції, а саме Фіксація довійськового соціокультурного капіталу. «Жива книга» структурує свої спогади про багатокультурне співжиття, унікальні локальні практики взаємодії етнічних спільнот та досвід перших днів повномасштабного вторгнення чи окупації.

Горизонт лімінальності, тобто осмислення самого процесу переміщення та виходу за межі звичного життєвого світу (у термінах А. Шюца). Тут наратив зосереджується на стратегіях виживання, первинній взаємодії з приймаючою громадою, подоланні психологічних та соціальних бар'єрів.

І зрештою, горизонт проспекції, тобто репрезентація проактивної позиції лідера у новій громаді. Наратив фокусується на моделях трансформаційного чи сервісного лідерства, створенні нових мереж довіри та виступі в ролі соціокультурного медіатора між переміщеною спільнотою та місцевим населенням.

Процес формування «Живої книги» не є хаотичним спогадом. Медіатор, який може бути дослідником, або фасилітатором допомагає лідеру ВПО вибудувати наратив так, щоб суб'єктивна травма трансформувалася у рефлексивний досвід. Критерієм готовності «Живої книги» до публічного представництва є її здатність виокремити у власній історії універсальні людські та суспільні смисли, які будуть зрозумілі «читачеві» з іншим життєвим бекграундом.

Таким чином, у межах герменевтичного підходу «Жива книга» отримує статус активного суб'єкта смислотворення та агента соціальних змін. Текстуалізація досвіду дозволяє подолати пасивну об'єктивізацію внутрішньо переміщених осіб як виключно вразливої категорії, переводячи їх у статус

носіїв унікального соціокультурного знання, що здатне збагатити приймаючу громаду.

Другий етап запропонованої соціокультурної моделі передбачає розгортання безпосередньої інтерсуб'єктивної взаємодії в межах спеціально організованого комунікативного простору. Зустріч «Живої книги», або лідера ВПО та «Читача», або представника приймаючої громади концептуалізується нами не як пасивне заслуховування чи інформаційний обмін, а як процес «активного читання», що повністю спирається на філософську герменевтику Г.-Г. Гадамера. Згідно з гадамерівською традицією, розуміння іншого є не репродукцією його думок, а «злиттям горизонтів». У нашому випадку це означає перетин соціокультурного горизонту переміщеної особи, сформованого в полікультурному просторі Приазов'я та загартованого досвідом кризи, із горизонтом місцевого мешканця, який сприймає ситуацію кризь призму повсякденності своєї громади.

Процес «активного читання» функціонує за логікою герменевтичного кола: щоб зрозуміти цілісну картину нової спільної реальності, «читач» має зануритися в індивідуальну історію «книги», а інтерпретація окремого життєвого нарративу стає можливою лише в контексті глобальних суспільних зрушень, таких як війна, окупація, міграція. Ця взаємодія відповідає критеріям комунікативної раціональності Ю. Габермаса, де метою діалогу є досягнення взаєморозуміння, консенсусу та суспільної інтеграції без домінування чи тиску.

Важливим елементом моделювання цієї практики є введення фігури фасилітатора, яка у межах герменевтичного підходу виконує роль «герменевтичного медіатора». Її методичні завдання чітко структуровані наступним чином:

1. Діагностика первинних передумов, так як кожна людина починає інтерпретацію, маючи певний набір неусвідомлених упереджень. Фасилітатор допомагає «читачам» артикулювати свої очікування та стереотипи щодо ВПО ще до початку діалогу, переводячи їх у рефлексивну площину.

2. Утримання діалогічної напруги і в тому числі безпеки, адже медіатор стежить за тим, щоб комунікація не скотилася до взаємних звинувачень, надмірної драматизації чи перетворення ВПО на пасивний об'єкт жалю. Він стимулює «читачів» ставити відкриті,

інтерпретаційні запитання, які спонукають до спільного пошуку смислів.

3. Герменевтична деконструкція стереотипів через фасилітацію розмови, яка відбувається задля критичного осмислення звичних ярликів. Коли «читач» бачить у «книзі» не узагальнену статистичну категорію «біженця», а конкретного носія унікального лідерського досвіду та культурної пам'яті Приазов'я, відбувається деконструкція чужості й формування емпатійної близькості.

Результатом етапу «активного читання» має стати не просто емоційне розчулення учасників, а фіксація «нових смислових рамок». Обидві сторони комунікації мають дійти усвідомлення, що переміщені лідери є потужним соціокультурним і громадянським ресурсом, який здатний якісно трансформувати та збагатити приймаючу громаду, а не обтяжити її.

Заключний етап запропонованої науково-методичної моделі переводить соціокультурну практику «Живої бібліотеки» з площини інтерпретації та діалогу в площину спільної діяльності. Філософсько-методологічним підґрунтям цього переходу виступає фундаментальний герменевтичний принцип інтеграції розуміння та праксису, а також теорія соціального конструювання реальності Пітера Бергера та Томаса Лукмана. За Бергером і Лукманом, соціальний світ не є статичною даністю; він безперервно створюється, відтворюється та інституціоналізується через процеси людської взаємодії, інтерпретації та суб'єктивного смислотворення. Відповідно, «Лабораторія співавторів» проектується нами як комунікативно-діяльнісний простір, де деконструйовані під час «активного читання» стереотипи та виявлені спільні цінності конвертуються у нові соціальні практики й інституційні форми локального співжиття.

Методика роботи «Лабораторії співавторів» передбачає об'єднання учасників у змішані робочі групи, до складу яких на паритетних засадах входять переміщені лідери Приазов'я та активні представники приймаючої громади. На цьому етапі вони перестають ділитися на «інтерпретований текст» (ВПО) та «інтерпретатора» (місцевого мешканця), отримуючи спільний статус співавторів нової соціокультурної реальності громади.

Процес соціального моделювання у межах Лабораторії структурується за трьома послідовними методичними кроками:

1. Спільне картування соціокультурних ресурсів під час якого групи здійснюють рефлексивний аудит потенціалу громади. При цьому унікальний соціальний капітал, культурна пам'ять та досвід міжкультурної комунікації лідерів Приазов'я розглядаються не як ізольований феномен, а як невід'ємний ресурс розвитку всієї приймаючої території.

2. Колективне проектування інклюзивного простору в якому учасники спільно розробляють соціокультурні, інтеграційні або безпекові мікропроекти. Проектування відбувається через подолання соціальної байдужості та віднаходження спільних інтересів.

3. Моделювання механізмів представництва, або створення моделей залучення лідерів ВПО до процесів прийняття рішень на місцевому рівні, наприклад рад ВПО при органах місцевого самоврядування тощо, що забезпечує перехід від тимчасової комунікації до постійно діючих горизонтальних мереж довіри.

Головним критерієм успішності етапу «Лабораторії співавторів» є створення життєдатного інтеграційного продукту (проекту чи моделі), де інтереси та соціокультурна ідентичність ВПО інтегровані в загальну стратегію розвитку приймаючої громади.

Таким чином, праксеологічний вимір герменевтики у межах «Живої бібліотеки» дозволяє досягти кінцевої мети дослідження – трансформувати індивідуальні життєві наративи переміщених лідерів у колективний, інституціоналізований ресурс, що безпосередньо зміцнює соціальну згуртованість, розвиває інклюзивне локальне врядування та закладає довготривалі основи національної єдності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті теоретико-методологічного обґрунтування та концептуального моделювання було розкрито глибокий герменевтичний вимір і праксеологічний потенціал соціальної практики «Жива бібліотека» у контексті зміцнення соціальної згуртованості багатокультурних громад. На відміну від традиційних інструментів соціогуманітарного аналізу, які часто розглядають внутрішньо переміщених осіб як пасивних реципієнтів допомоги, запропонований

герменевтичний підхід дозволяє переосмислити роль ВПО, затвердивши їх у статусі активних суб'єктів смислотворення та проактивних агентів локальних змін.

Концептуалізовано цілісну науково-методичну модель інноваційної соціальної практики, яка логічно розгортається у межах трьох взаємопов'язаних етапів:

1. Текстуалізація життєвого досвіду на основі філософських ідей П. Рікера про людську діяльність як текст та засад психологічної герменевтики (Карпенко, 2025), обґрунтовано процедуру структурування життєвих історій лідерів Приазов'я. Через виділення ретроспективного, лімінального та проспективного горизонтів рефлексії, індивідуальна травма вимушеного переміщення трансформується у рефлексивний соціокультурний капітал, що містить унікальний досвід міжкультурного діалогу та громадянської солідарності в умовах війни.

2. Розгортання герменевтичного простору діалогу. Спираючись на концепцію «злиття горизонтів» Г.-Г. Гадамера та критерії комунікативної раціональності Ю. Габермаса, спроектовано механізм безпосередньої інтерсуб'єктивної взаємодії. Визначено методичну роль фасилітатора як «герменевтичного медіатора», завдання якого полягає у діагностиці первинних предупереджень учасників, забезпеченні комунікативної безпеки та стимулюванні деконструкції соціокультурних стереотипів, що веде до руйнування уявлень про «чужість» переміщених осіб.

3. Практиологічне соціальне моделювання. Спираючись на теорію соціального конструювання реальності П. Бергера та Т. Лукмана, концептуалізовано перехід від інтерпретації досвіду до спільної дії. Модель роботи змішаних паритетних груп (ВПО та місцеві мешканці) демонструє, як виявлені спільні цінності можуть конвертуватися у інтеграційні та безпекові мікропроекти, а також в інституційні форми локального врядування, де соціокультурні маркери національної ідентичності (Заїчко, 2024) стають ресурсом розвитку громади.

Таким чином, розроблена теоретико-методична база доводить, що «Жива бібліотека» у поєднанні з проектним моделюванням виступає дієвим інструментом подолання соціальної геттоїзації чи маргіналізації ВПО. Вона створює тривкі горизонтальні мережі

довіри, формує спільну інклюзивну локальну ідентичність і безпосередньо впливає на зміцнення загальнонаціональної єдності та безпеки держави.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є емпірична апробація

розробленої триетапної моделі на базі конкретних багатокультурних громад України, а також дослідження механізмів довгострокової інституціоналізації напрацьованих мікропроектів у межах місцевих стратегій соціокультурного розвитку.

Список використаних джерел:

Гадамер, Г.-Г. Герменевтика, І. (2000). Істина і метод. Основи філософської герменевтики. Том 1 / пер. з нім. О. Мокровольського. Київ : Юніверс, С. 453.

Демчик, О., Цюрупа, М., Глушков, Д. (2026). Алгоритмічна Курація Як Герменевтичний Фільтр Та Джерело Епістемічної Вразливості Суб'єкта В Дискурсі Постправди. *Українознавчий альманах*, 38, УДК 94(477): 316, DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2026.38>.

Заїчко, В. В. (2024). Національна ідентичність у контексті війни: герменевтичний аналіз символів, мови та пам'яті. *Культурологічний альманах*, 4(12), С. 196–203. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.16>.

Йосипенко, С. (2024). Історіографія української філософії та дослідження історіографії філософії в Україні. *Філософська думка*. № 3. С. 7–26. DOI: <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.007>.

Кебуладзе, В. (2013). Феноменологія та герменевтика в сучасних українських історико-філософських дослідженнях. *Sententiae*. № 2 (29). С. 138–146.

Ярошенко, А., Афанасєва, Л., Кондур, З. (2026). Ромська національна меншина в умовах війни: виклики документування, гуманітарні потреби та шляхи інтеграції в Україні. *Українознавчий альманах*, 38, УДК 323.15(214.93) 364.65:341.322(477).

Berger, P. L., Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. Garden City, N.Y. : Anchor Books, 219 p. URL: <https://amstudugm.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/04/social-construction-of-reality.pdf>.

Dubinina, V. (2019). Hermeneutics H.-G. Gadamer as a universal philosophy of understanding. *PHILOSOPHICAL SCIENCES, SKHID*, No. 1(159) (2019), pp. 5–9. [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2019.1\(159\).157988](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2019.1(159).157988).

Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action. Vol. 1 : Reason and the rationalization of society / transl. by T. McCarthy*. Boston : Beacon Press, xlii, 465 p.

Karpenko, Z. (2025). Philosophical Precursors of Psychological Hermeneutics. *Veritas: Legal and Psychological-Pedagogical Research*. 1(2), 66–74. DOI: <https://doi.org/10.23939/veritas2025.02.06>

Makkreel, R. (2021). Wilhelm Dilthey. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2021 ed.). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/dilthey/>.

Mishyna, N. V. (2021). Hermeneutics in the constitutional law of Ukraine. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*, 28, 104–109.

Pellauer, D., Dauenhauer, B., Davidson, S. (2026). Paul Ricoeur. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2026 Edition) / ed. by E. N. Zalta, U. Nodelman. URL: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2026/entries/ricoeur/>.

Schutz, A. (1972). *The phenomenology of the social world / transl. from German by G. Walsh, F. Lehnert*. Evanston, Ill. : Northwestern University Press, xxxvi, 255 p.

References:

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Anchor Books. <https://amstudugm.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/04/social-construction-of-reality.pdf>.

Demchuk, O., Tsiurupa, M., & Hlushkov, D. (2026). Alhorytmichna kuratsiia yak hermeneutychnyi filtr ta dzherelo epistemichnoi vrazlyvosti subiekta v dyskursi postpravdy [Algorithmic curation as a hermeneutic filter and a source of the subject's epistemic vulnerability in the post-truth discourse]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, (38). <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2026.38>.

Dubinina V. (2019). Hermeneutics H.-G. Gadamer as a universal philosophy of understanding. *PHILOSOPHICAL SCIENCES, SKHID*, No. 1(159) (2019), pp. 5–9. [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2019.1\(159\).157988](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2019.1(159).157988).

Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action: Vol. 1. Reason and the rationalization of society* (T. McCarthy, Trans.). Beacon Press. (Original work published 1981).

Hadamer, H.-H. (2000). *Hermenevtyka I. Istyna i metod. Osnovy filosofskoi hermenevtyky* [Hermeneutics I. Truth and method. Fundamentals of philosophical hermeneutics] (O. Mokrovolskyi, Trans.; Vol. 1). Yunivers.

Karpenko, Z. (2025). Philosophical Precursors of Psychological Hermeneutics. *Veritas: Legal and Psychological-Pedagogical Research*. 1(2), 66–74. DOI: <https://doi.org/10.23939/veritas2025.02.06>.

Kebuladze, V. (2013). Fenomenolohiia ta hermeneutyka v suchasnykh ukrainskykh istoryko-filosofskykh doslidzhenniakh [Phenomenology and hermeneutics in contemporary Ukrainian historic-philosophical research]. *Sententiae*, 29(2), 138–146.

Makkreel, R. (2021). Wilhelm Dilthey. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2021 ed.). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/dilthey/>.

Mishyna, N. V. (2021). Hermeneutyka v konstytutsiinomu pravi Ukraini [Hermeneutics in the constitutional law of Ukraine]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu "Odeska yurydychna akademiia"*, 28, 104–109.

Pellauer, D., Dauenhauer, B., & Davidson, S. (2026). Paul Ricoeur. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2026 ed.). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2026/entries/ricoeur/>.

Schutz, A. (1972). *The phenomenology of the social world* (G. Walsh & F. Lehnert, Trans.). Northwestern University Press. https://archive.org/details/phenomenologyofs0000schu_e3g9 (Original work published 1932).

Yaroshenko, A., Afanasieva, L., & Kondur, Z. (2026). Romska natsionalna menshyna v umovakh viiny: vyklikhi dokumentuvannia, humanitarni potreby ta shliakhi intehratsii v Ukraini [The Romani national minority in the conditions of war: challenges of documentation, humanitarian needs, and ways of integration in Ukraine]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, (38).

Yosypenko, S. (2024). Istoriohrafiiia ukrainskoi filosofii ta doslidzhennia istoriohrafii filosofii v Ukraini [Historiography of Ukrainian philosophy and research of the historiography of philosophy in Ukraine]. *Filosofska dumka*, (3), 7–26. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.007>.

Zaichko, V. V. (2024). Natsionalna identychnist u konteksti viiny: hermeneutychnyi analiz symvoliv, movy ta pamiaty [National identity in the context of war: a hermeneutic analysis of symbols, language, and memory]. *Kulturolohichniy almanakh*, 4(12), pp. 196–203.

Дата першого надходження статті до видання: 30.03.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026